

L'ARXIU ES REINVENTA

Joan Soler i Jiménez, director de l'Arxiu Històric de Terrassa

Afirmen emprenedors i gent optimista que, en èpoques de profunda crisi com l'actual, les oportunitats cal invertir-se-les. Renunciar i abaixar els braços no ajuda a resoldre aquest estat d'ànim negatiu que veiem en totes les instàncies socioeconòmiques. Aquesta situació afecta inevitablement el servei d'Arxiu Històric. I amb actitud positiva, hi plantem cara. No és habitual que en moments com l'actual ens trobem amb una perspectiva tan positiva com la nostra. Inaugurar un nou equipament és una gran notícia. I això, si tot va segons és previst, s'esdevindrà de manera definitiva el proper any 2012.

Pel que fa a les activitats desenvolupades durant el 2011, els resultats també han estat plenament satisfactoris. Pel que fa a la tasca ordinària de gestió, cal dir que l'actual conjuntura està complicant cada vegada més la presa de decisions i l'organització de les accions divulgatives. També és una evidència, i malauradament una qüestió no resolta des de fa temps, la manca de personal qualificat per a continuar les tasques ordinàries de tractament arxivístic i descripció dels fons. Aquesta necessitat és peremptòria i esperem que l'oportunitat del nou equipament permeti resoldre-la de manera adequada. No es pot continuar donant confiança infinita al treball que, amb bon criteri però amb la feblesa lògica, ens aporten becaris i becàries gràcies al conveni existent de col·laboració amb l'ESAGED.

Existeixen, doncs, problemes no resolts i que mereixerien un tracte més convingut per part de les administracions que subjecten l'Arxiu. Permetria donar un impuls més potent a la nostra activitat. I no es tracta només de "fer més amb menys", sinó que es demostrï la confiança en el nostre projecte de preservació del patrimoni documental i de difusió crítica del coneixement que hi trobem documentat. Confiança vol dir permetre la continuïtat del nostre treball, amb respecte. A canvi, oferim honestedat i constància en el nostre afany per obrir els arxius a la ciutadania i aportar reflexió crítica a una societat que, creiem, la necessita. Així, doncs, l'Arxiu es reinventa, fent servir els termes utilitzats en el darrer XIII Congrés d'Arxivística de Catalunya, on es detectà la necessitat d'obrir cada cop més les nostres portes, però també de preservar amb força els nostres valors tècnics i socials.

1. Tractament arxivístic dels fons de l'Ajuntament de Terrassa.

Enguany hem de destacar la transferència que s'ha fet des de l'Arxiu Administratiu dels llibres d'Actes del Ple de l'Ajuntament de 1840 a 1995, i de les Actes de la Junta Municipal i de la Comissió Permanent de 1904 a 1985. Es tracta de dues sèries molt importants per a la història de la corporació, que han passat a conservació permanent. La primera, cal recordar, va ser digitalitzada íntegrament

i es pot consultar per via telemàtica. La segona, només la tenim en original, en suport paper. De la mateixa manera, el taller de restauració del llibre de l'Escola de la Llar ha iniciat el procés de restauració de les cobertes de cartró dels primers vint-i-dos llibres d'actes, de 1840 a 1860, a fi i efecte de consolidar uns relligats que no es trobaven en gaires bones condicions.

En paral·lel s'ha continuat el tractament detallat d'aquest fons, que requereix una sistematització profunda. L'any passat s'inicià un procés de reclassificació i descripció més detallada del fons de l'Ajuntament i aquest any hem continuat amb aquest procés uniformitzador que ens permetrà disposar de tota aquesta documentació ben descrita i identificada al gestor documental UCM. És una feina llarga i densa.

2. Ingressos de nous fons.

Continua a bon ritme l'ingrés de nous fons documentals. Enguany podem comptar gairebé 11 metres lineals nous, només de fons personals i comercials. Presentem els més rellevants.

Fons de Josep Macias i Marimon (1954-1955). Aquest fons està constituït per una autobiografia feta per Josep Macias quan ja tenia prop de 70 anys. Es tracta del relat en primera persona de les vivències d'aquest republicà a la nostra ciutat, amb una gran quantitat de detalls descriptius i amb la seva visió personal d'alguns fets rellevants succeïts a Terrassa durant la primera meitat del segle xx. L'autobiografia també documenta la dura vida dels emigrants exiliats per la Guerra Civil, i els camps de concentració del sud de França, on milers de catalans van haver de malviure. Josep Macias ho va viure en primera persona, i també algun dels seus fills. El relat és molt personal, però ofereix una perspectiva de la Terrassa d'inici dels anys vint molt clarivident. El fons ha estat donat per la senyora Marcela Macias i Gall, néta del productor.

Fons de la Fonda España (1919-1975). La documentació d'aquesta fonda s'ha pogut recuperar gràcies a la donació dels nous propietaris d'una finca on havien viscut els darrers propietaris de l'hotel. Es tracta d'un fons petit on s'hi documenta part de l'activitat d'aquesta fonda, que la majoria del seu temps va estar situada al Raval de Montserrat. Sens dubte, la documentació més rellevant són els cinc llibres de registre de viatgers amb dades tan interessants per conèixer la societat de l'època com ara el lloc de residència d'aquests viatgers, la seva professió, el lloc de procedència i cap a on es dirigien. Aquests llibre cobreixen tres cronologies, de 1930 a 1943, de 1954 a 1960, i de 1968 a 1974. Destaca també la conservació de sis cartes de menú i quatre cartells de preus de diferents èpoques.

Fons de la Fusteria Capella (1898-1993). Es tracta del fons d'una de les fusteries deganes de Terrassa, amb una història ininterrompuda, que sembla iniciar-se

al principi del segle XIX amb la vinguda d'uns fusters, ja de cognom Capella, procedents d'Esparreguera. La documentació que s'ha donat correspon al segle XX, i hi predomina l'activitat empresarial dels anys 80 i 90. Tot i així, hi ha un llibre d'inventaris de 1904 i altra documentació anterior a la Guerra Civil, inclosa una petita col·lecció fotogràfica. En aquesta, s'hi podrà veure una mostra del mobiliari que, per encàrrec, realitzava aquesta fusteria. És de destacar també la col·lecció de dibuixos que, a manera de projecte, es presentaven als clients com a idea de com havia de quedar el menjador, el dormitori o la llibreria. Amb aquest fons, l'Arxiu disposa ja de la documentació de tres ebenisteries que han finalitzat la seva activitat empresarial entre final del segle XX i començament del XXI.

Fons de José García Guil, compositor (1923-1985). José García Guil (Alboloduy, 1897-Terrassa, 1982) havia exercit l'art de la composició musical. Entre aquesta documentació, cal destacar-hi la presència de set composicions musicals inèdites, la majoria de les quals són dels anys 30, anteriors a la Guerra Civil espanyola. La seva activitat professional com a músic de banda s'estroncà el 1949, quan es traslladà a Terrassa per treballar a l'empresa tèxtil Tintes y Acabados Guardiola, SA. El fons permet recuperar la memòria d'un immigrant andalús, amb un talent artístic que el portà a estar a punt de representar diferents sarsueles al Madrid dels anys 30. Per les circumstàncies de la vida i certs "malconsellers", hagué d'exercir el seu art en silenci, i a redós del soroll dels telers de la ciutat de Terrassa. Ha estat voluntat de la seva nora, la senyora Carmen Aguilar Moreno, fer donació d'aquest important llegat, de forta emotivitat personal, que documenta el silenci que moltes persones van haver de mantenir en èpoques difícils, en què la llibertat per a la creació artística quedava en mans de pocs o directament a la clandestinitat. L'acte públic de donació s'ha celebrat el 3 de novembre amb la presència de l'alcalde de Terrassa i un bon nombre de ciutadans i familiars.

Col·lecció #Acampadats (juny i juliol 2011). El col·lectiu de persones que van participar activament en l'organització i la difusió del moviment 15-M a Terrassa han fet donació a l'Arxiu de gairebé 1'5 TB de material audiovisual i d'imatge que documenta de manera detallada les diferents assemblees, conferències i altres activitats públiques que es van realitzar aquells dies. El nom d' #Acampadats recull el *hashtag* utilitzat al portal de microblogging Twitter per part de totes les persones que van voler seguir l'acampada de manera remota. Part dels tuits produïts en aquelles dates s'han recollit en pdf en un *tweetbook*. Acceptar aquesta col·lecció ha suposat assumir com a arxiu el repte de la preservació a llarg termini de documents íntegrament digitals. En realitat, no es tracta només d'un repte, sinó d'una competència que els arxius han d'acomplir en els propers anys, si no es vol perdre gran part de la producció digital de les societats del present. En aquest sentit, l'Arxivística té una funció social molt clara.

3. Ingressos bibliogràfics.

Enguany el senyor Josep Maria Domènech i Fargas ha fet donació de l'anomenat **Diccionari Terrassenc**. Es tracta d'un recull enciclopèdic de notícies i referències relatives a la ciutat de Terrassa compilades durant més de 40 anys de treball ininterromput. La col·lecció s'ha incorporat a la biblioteca auxiliar per la seva condició de font secundària i perquè, en bona part, recull de manera ordenada referències bibliogràfiques que es troben en moltes publicacions d'àmbit local de Terrassa. Parlem de prop de 200.000 fitxes, és a dir, d'un volum força considerable de material que pot ser útil a investigadors i ciutadans en general que vulguin iniciar una recerca, vulguin aclarir alguna data o algun nom, o que vulguin tenir coneixement sobre anècdotes o particularitats terrassenques. La donació es realitzà en un acte públic celebrat el 31 de març, que comptà amb la presència de l'alcalde de Terrassa, el senyor Domènech i Fargas i un bon nombre de ciutadans i familiars.

4. Digitalització i preservació digital.

L'Arxiu ha donat continuïtat a la digitalització dels seus fons gràcies a l'activitat de dues persones contractades per un nou Pla d'Ocupació dirigit a digitalitzadors. Durant els mesos de juliol a desembre han continuat la digitalització de la col·lecció "Documents històrics" i els documents del segle XVIII ja estan tots digitalitzats i descrits adequadament. El següent pas serà la publicació en el web de l'Arxiu Municipal. A part d'aquesta col·lecció s'ha fet servei a més de vint-i-cinc sol·licituds de documentació digitalitzada.

Tota la col·lecció ha estat descrita segons les directrius del Manual de Digitalització de la Generalitat de Catalunya i se n'ha abocat una còpia de seguretat al repositori DIDAC del Departament de Cultura. En l'actualitat l'arxiu disposa de més de 235.000 pàgines digitalitzades, més els vídeos de l'arxiu d'història oral i tot el material digital procedent de la col·lecció #Acampadats. Això fa que ens aproximem ràpidament als 3,8 TB de documentació digital. Aquesta xifra s'incrementarà inexorablement en els propers anys i és per aquest motiu que s'està treballant per a millorar la gestió d'aquesta documentació i adoptar mesures de preservació adequades.

L'Arxiu Històric, com a part integrant del sistema de gestió documental PARADÍS i com a òrgan garantidor de la preservació a llarg termini de qualsevol documentació, amb independència del seu suport físic, ha continuat treballant en aquesta adaptació als nous temps a partir de dues iniciatives:

- Utilitzar el repositori digital DIDAC del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Aquest repositori permet la conservació d'una còpia dels documents digitalitzats en les millors condicions possibles.
- D'altra banda, s'han iniciat converses amb l'empresa Kronos Projects per avaluar diferents productes del mercat i poder disposar d'un repositori digital per

a l'Ajuntament de Terrassa. A les reunions de treball s'han definit els requeriments funcionals per a la seva creació. Aquest projecte, a quatre anys vista, pretén oferir un portal d'accés a la documentació històrica del nostre Arxiu mitjançant el web. Això fa que l'accés presencial als documents que fins ara s'havia produït, i que any rera any va clarament a la baixa, sigui substituït per un accés telemàtic, segur i igualment rigorós. De fet, diguem-ho clar, el fet d'oferir documents digitalitzats per via telemàtica ens obliga a una descripció més acurada i precisa, de manera que el nou canal, a la vegada, ens permet perfeccionar el nostre servei.

5. Acords de col·laboració

L'Arxiu busca la col·laboració de personal qualificat per a desenvolupar les tasques de tractament arxivístic. Aquestes persones, que malgrat tot només poden ser contractats com a becaris, poden millorar el seu mestratge en aquesta disciplina. Els acords de formació existents amb diferents departaments universitaris i amb entitats culturals terrassenques permeten la consolidació d'aquests objectius.

- **Conveni amb ESAGED.** S'ha donat continuïtat al conveni existent amb l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió Documental per a disposar de dos becaris: l'Abel Rubió i l'Anahí Casadesús. L'Abel Rubió ha estat treballant en un catàleg dels processos judicials dels segles XVII i XVIII, la descripció de part de la sèrie "Documents històrics" entre 1750 i 1840, i el tractament arxivístic del fons de la Fusteria Capella. L'Anahí ha donat un cop de mà al manteniment i tractament arxivístic de la documentació d'Urbanisme.
- **Acord amb ESAGED per l'impuls d'un Postgrau de Tractament Digital de la documentació històrica.** La proposta ha estat de realitzar un producte formatiu que permeti el reimpuls d'un sector que està quedant endarrerit en molts aspectes. Els arxius històrics i les entitats amb responsabilitat sobre el patrimoni documental necessiten d'un nou estímul que els permeti desenvolupar projectes on les noves tecnologies puguin jugar un paper important. Digitalitzar, reconèixer textos amb visió per computadora, descriure via telemàtica amb llenguatge XML, planificar els projectes de difusió..., tots aquests elements revestits del necessari coneixement en diplomàtica, paleografia o llatí, permetran configurar aquest nou postgrau. La idea ha sorgit de l'Arxiu Històric de Terrassa, que reprèn l'antiga idea de disposar d'una Escola de Paleografia i Diplomàtica definida a l'àmbit de cultura del Pla Estratègic Ciutat de Terrassa de l'any 1992. L'execució anirà a càrrec de l'ESAGED, amb la perspectiva d'oferir aquests estudis al nou equipament de l'Arxiu Comarcal. L'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona també participarà en aquesta iniciativa, que es preveu que inauguri el primer any acadèmic el proper curs 2012-2013.

6. Productes de difusió.

Amb l'objectiu de continuar oferint productes de difusió que afavoreixin el coneixement de la documentació d'arxiu i de la història de Terrassa i la comarca per part de diferents col·lectius ciutadans, els productes realitzats aquest any han estat els següents:

- **Edició de *Terme. Revista d'història*, núm. 26.** Com cada any l'Arxiu ha participat en la coordinació i elaboració d'aquesta revista. El dossier central s'ha dedicat a la historiografia local de Terrassa, perquè cada vegada es veu més clar que una nova síntesi de la Història de Terrassa és necessària.
- **Projecte "Arxius accessibles".** S'ha editat en sistema braille una història de la escriptura manuscrita a Catalunya. Es tracta d'una aproximació dinàmica i directa a la paleografia de lectura dels manuscrits medievals i moderns, adreçat a persones cegues i deficients visuals. L'edició s'ha acompanyat d'unes làmines en relleu amb exemples de diferents tipus d'escriptura per poder explicar aquests aspectes a les visites de persones cegues. El projecte, iniciat el 2010, manté la seva continuïtat.
- **Sèrie de reportatges "Documents històrics" al *Diari de Terrassa*.** Des del dia 4 de juny de 2011 i durant cinquanta setmanes, el *Diari de Terrassa* publica un reportatge, cada dissabte i a tot color, que tracta d'un document de l'Arxiu Històric. Aquest projecte, que es porta a terme conjuntament amb el CEHT, significa un potent exercici de visibilitat. Cada setmana l'Arxiu és protagonista per mitjà del seu ric patrimoni documental. Els documents tractats cobreixen l'ampli ventall cronològic que va del segle IX fins a l'actualitat. La proposta, que va sorgir del propi *Diari*, fa palès que l'arxiu de mica en mica va guanyant més presència ciutadana, un dels objectius centrals de les nostres polítiques. Tenir el patrimoni ben conservat, però amagat, no té sentit.
- **Exposició "Llibres Intervinguts".** Del dia 3 de febrer al 4 de març el vestíbul de l'arxiu ha exposat aquesta mostra de llibres intervinguts, des d'una perspectiva artística. Diferents artistes del Laboratori Creatiu dels Amics de les Arts i Joventuts Musicals han presentat les seves creacions, que consisteixen a agafar un llibre i reinterpretar-lo de manera artística. El llibre es transforma en un llibre-objecte i com a tal pot ser contemplat i pensat de manera diversa a la seva funció inicial. L'arxiu ha obert les portes a una manera diferent de veure el llibre antic, no tan científica i més oberta a suggerents propostes creatives. L'exposició ha estat visitada per 285 persones.
- **Exposició "Pasqual Maragall mira".** A iniciativa del Rotary Club de Terrassa, l'Arxiu ha disposat d'aquesta exposició els dies 16 de març a 26 d'abril. Es tracta d'una selecció de fotografies fetes pel propi expresident de la Generalitat amb el seu mòbil personal. Les imatges són senzilles, quotidianes i espontànies,

però tenen la força de la personalitat de Maragall i les connotacions vitals que li toca viure per la malaltia d'Alzheimer. El projecte ha estat ideat per Caro Garcia i ha permès apropar la figura de l'expressident als ciutadans terrassencs. L'exposició ha estat visitada per 307 persones, inclòs el propi Pasqual Maragall.

Cartell de presentació de l'exposició "Pasqual Maragall *mira*".

- **Exposició "Mapa de les Veus de Talia"**. El dia 14 d'abril, a la Sala de la Cúpula del novament inaugurat Teatre Principal, s'ha presentat aquesta exposició sobre el món teatral terrassenc. L'exposició repassa la vitalitat i la llarga tradició de l'expressió teatral a la ciutat de Terrassa des de 1836 fins a l'exposició "Mapa de les Veus de Talia" a la sala Cúpula del Teatre Principal.

l'actualitat. Com a "Mapa", localitza els diferents escenaris on les de "veus" de Talia, musa grega del Teatre, s'han manifestat de manera lliure i creativa. L'exposició ha estat iniciativa del Servei de Cultura de l'Ajuntament de Terrassa, que va encarregar a l'Arxiu tant la recerca documental prèvia com la confecció i coordinació de l'exposició. El muntatge expositiu ha anat a càrrec de l'empresa Relluc. L'exposició es troba des del mes de juliol instal·lada al vestíbul de l'Arxiu Històric i romandrà en aquest espai públic fins el moment del trasllat definitiu de l'Arxiu al seu nou equipament. L'exposició ha rebut, fins a dia d'avui, més de 3.000 visites.

7. Activitats de difusió

De nou les activitats programades han fet possible arribar a diferents públics amb propostes contrastades i que s'ocupen de registres històrics de diferents èpoques. Ho afirmàvem l'any passat i volem que sigui una constant.

- **Jornada de Literatura "El segle XX a Terrassa a través de la literatura"**. Es tracta d'una jornada-seminari de treball feta el dia 6 d'abril de 2011. L'objectiu ha estat d'apropar tota la ciutadania interessada a diferents novel·les que han pres la ciutat de Terrassa com a escenari literari. La jornada comptà amb la participació d'historiadors que contextualitzaven l'obra i de crítics literaris i escriptors que la comentaven. Així, van passar per la taula de sessions els professors Llorenç Soldevila, Jaume Closa, Jaume Aulet, Josep Palau i Manel Márquez, els crítics Sam Abrams i Oriol González, i els historiadors Lourdes Plans, Àngels Carles i Joan Pérez. Les obres treballades foren "La teranyina" de Jaume Cabré, "Homes i màquines" de Joan Duch, "La ciutat del fum" de Vicenç Villatoro, "Fes-te repicar" de Núria Albó i "Bots i barrals" de David Yeste. Aquest darrer autor va venir personalment a explicar la seva experiència. El cicle comptà amb l'assistència de 61 persones. L'activitat es va organitzar en col·laboració amb el CEHT i el Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània de la UAB.
- **Cicle d'activitats: "Els efectes de la Guerra de Successió a Terrassa (1704-1721). Testimonis de la guerra entre capsos i lligalls."** Enguany el cicle que habitualment organitza el CEHT ha estat treballat conjuntament amb l'Arxiu a fi i efecte d'oferir un cicle no exclusivament de conferències, sinó d'actes diversos. La primera acció ha estat separar els actes de les activitats que habitualment es realitzen a principi del mes de setembre a Terrassa, en commemoració de l'entrada de les tropes felipistes a la vila de Terrassa l'any 1713. Aquestes activitats, d'un marcat to patriòtic i commemorativista, no tenen res a veure amb l'orientació clarament historiogràfica que hi hem volgut donar. Així, hem ofert una conferència marc del doctor Joaquim

Albareda, una mostra documental de documents de 1704 a 1721 conservats a l'arxiu de Terrassa, a càrrec de Joan Soler i Pol Meseguer, i una taula rodona que ha tractat l'ús que es fa de la història per a bastir discursos orientats a la reivindicació sobiranista. Aquesta taula ha comptat amb la presència dels historiadors Oscar Jané, Marc Ferrer i Josep Palau, i del director del Museu d'Història de Catalunya, Agustí Alcoberro.

Cal comentar, en aquest sentit, l'edició d'una segona entrega de la col·lecció *Terraça.doc*, en la qual s'han transcrit i comentat un total de 30 documents originals que il·lustren la devastació i els efectes d'una guerra que es perllongà durant més de quinze anys en territori català. A part dels efectes de l'acció violenta de soldats a la vila, cal parlar de la gana i les fortes imposicions que a nivell local calgué implantar.

8. Promoció de l'ocupació

Com ja apuntàvem l'any passat, l'Arxivística i la Gestió Documental són dos sectors emergents d'ocupació. A l'hora de tutelar aquesta realitat, l'Arxiu ha continuat donant suport a diferents activitats de promoció de l'ocupació, mitjançant beques a dos nous arxivers, contractació de dues digitalitzadores dins d'un pla d'ocupació i l'activació d'una Casa d'Oficis per a deu estudiants entre 16 i 24 anys. Per tant, catorze persones han pogut treballar físicament a l'Arxiu durant el 2011.

Sense dubte, l'experiència de la Casa d'Oficis ha estat la més enquiridora en tots els aspectes. L'oportunitat d'oferir una activitat creativa i innovadora a persones amb dificultats d'inserció social durant gairebé deu mesos, els que van del 26 de gener fins al 10 d'octubre, ha estat molt positiva. Els deu alumnes s'han distribuït en grups de dues persones que han anat realitzant diferents tasques, tant de l'Arxiu Històric com de l'Arxiu Administratiu, i han rotat periòdicament a fi i efecte de poder veure tots els tipus de tasques possibles. Així, els alumnes han digitalitzat documents i fotografies, han donat suport a la gestió de la biblioteca de l'Arxiu, han descrit dibuixos tècnics de fons empresarials i plànols d'Urbanisme, han descrit a nivell d'expedient el fons de l'antic Ajuntament de Sant Pere de Terrassa, i han mostrat sempre una predisposició immillorable. Cal donar les gràcies i felicitar per la feina feta, tant als deu alumnes com al seu coordinador, l'arxiver i gestor documental Alan Capellades, que ha digirit aquesta Casa d'Oficis de manera exemplar.